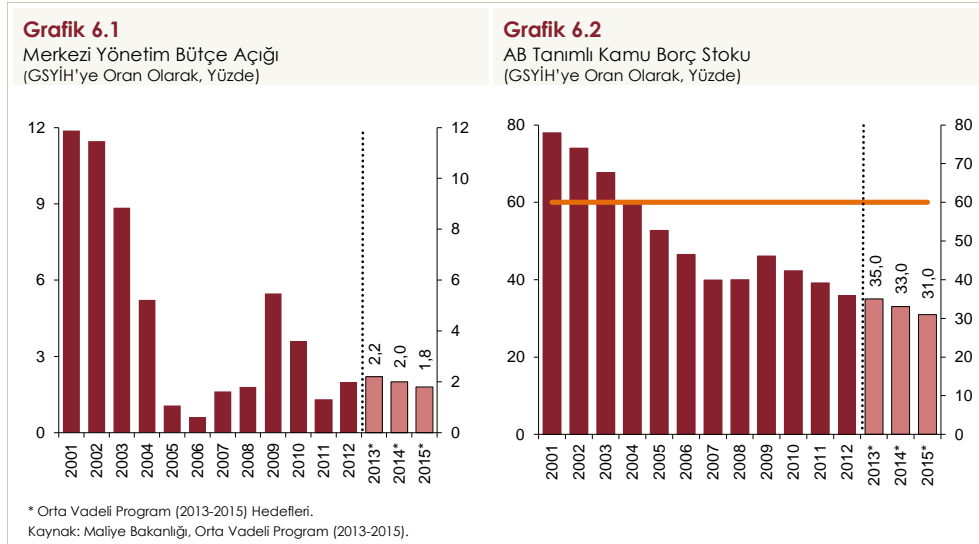

6. Kamu Maliyesi

Bütçe performansının 2012 yılında temel olarak faiz dışı harcamalar içinde önemli bir yer tutan personel giderleri ile sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderlerindeki artışlara bağlı olarak geçen yıla göre bir miktar bozulduğu gözlenmektedir (Grafik 6.1). Buna ilaveten, iç ve dış talepte gözlenen dengelenme sürecine bağlı olarak büyümenin kompozisyonunda meydana gelen değişimin vergi gelirlerinin artış hızında yol açtığı belirgin yavaşlama da gelir kanalıyla bütçe performansındaki bozulmada etkili olmuştur. AB tanımlı nominal borç stokunun GSYİH'ye oranının ise 2010 yılında başlayan azalma eğiliminin 2012 yılında da devam ettiği görülmektedir (Grafik 6.2).

2013 yılının ilk çeyreği itibarıyla bütçe performansının, 2012 yılının Eylül ayında ve 2013 yılının başında gerçekleştirilen vergi düzenlemeleri çerçevesinde bazı vergi oranlarının artırılması ve iktisadi faaliyetlerdeki canlanmaya bağlı olarak tüketime dayalı vergi gelirlerinin belirgin bir şekilde yükselmesiyle birlikte geçen yılın aynı dönemine göre iyileştiği gözlenmektedir. Faiz giderlerindeki dönemsel düşüş ve özelleştirme gelirleri de bu dönemde bütçe performansını olumlu yönde etkileyen diğer unsurlar olmuştur. 2013 yılında iç talep canlanmasına bağlı olarak dolaylı vergi gelirlerinde ortaya çıkacak artışlar, bu yıl da bütçe performansını olumlu yönde etkileyebilecek bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, orta vadede mali disiplinin kalıcı bir şekilde tesis edilebilmesi açısından mali çerçevenin OVP'de belirlenen yapısal iyileştirmelerle güçlendirilmesinin kritik önemini koruduğu vurgulanmalıdır.

6.1. Bütçe Gelişmeleri

Merkezi yönetim bütçesi 2013 yılı Ocak-Mart döneminde 0,9 milyar TL açık verirken, faiz dışı denge 14,3 milyar TL fazla vermiştir (Tablo 6.1.1). 2012 yılının aynı dönemi ile karşılaştırıldığında bütçe dengesinin belirgin olarak iyileştiği görülmektedir. Faiz dışı giderlerdeki yüksek artışa karşın, tüketime dayalı vergi gelirlerinin hızlı bir şekilde artması, faiz giderlerindeki dönemsel düşüş ve özelleştirme kaynaklı vergi dışı gelirlerdeki yükseliş, bütçe performansında gözlenen iyileşmenin temel unsurlarını oluşturmaktadır.

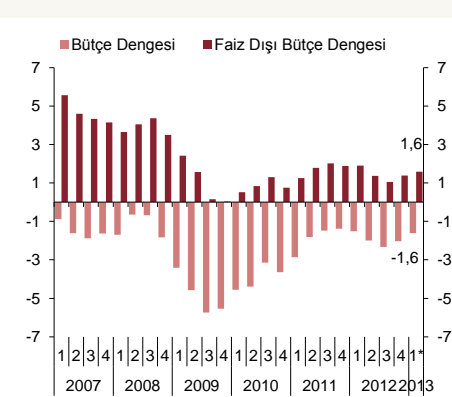
Tablo 6.1.1.
Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri
(Milyar TL)

	Ocak-Mart 2012	Ocak-Mart 2013	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme / Bütçe Hedefi (Yüzde)
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	83,8	95,0	13,3	23,5
Faiz Giderleri	17,3	15,1	-12,6	28,6
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	66,5	79,9	20,1	22,8
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	77,4	94,1	21,6	25,4
I. Vergi Gelirleri	64,5	77,4	20,0	24,3
II. Vergi Dışı Gelirler	9,6	13,4	40,2	31,1
Bütçe Dengesi	-6,4	-0,9	-86,1	2,6
Faiz Dışı Denge	10,9	14,3	30,8	74,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

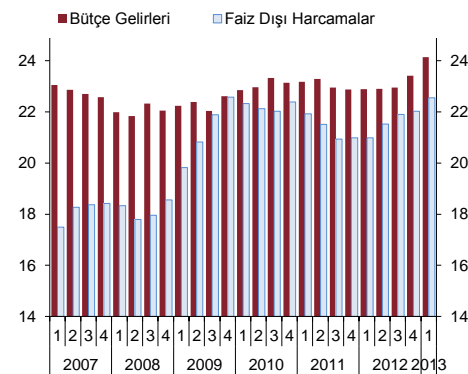
2012 yılında vergi gelirlerindeki yavaşlama ve faiz dışı harcamalardaki hızlanma eğilimi neticesinde yükselen merkezi yönetim bütçe açığının GSYİH'ye oranının 2013 yılının ilk çeyreği itibarıyla yüzde 1,6'ya düşeceği tahmin edilmektedir (Grafik 6.1.1). Faiz dışı bütçe fazlasının GSYİH'ye oranı ise, 2012 yılı üçüncü çeyreğinde gördüğü yüzde 1,1 oranındaki düşük seviyeden sonra artmaya başlamıştır. Söz konusu oranın 2013 yılı ilk çeyreği itibarıyla yüzde 1,6 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Grafik 6.1.1.
Merkezi Yönetim Bütçe Dengeleri
(Yıllıklandırılmış, GSYİH'ye Oran Olarak, Yüzde)

* 2013 yılının ilk çeyreğine ilişkin veriler tahminidir.
Kaynak: Maliye Bakanlığı.

Grafik 6.1.2.
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri ve Faiz Dışı
Harcamalar
(Yıllıklandırılmış, GSYİH'ye Oran Olarak, Yüzde)

2009 yılında küresel ekonomik krizin Türkiye ekonomisine olumsuz yansımalarını sınırlamak amacıyla hayata geçirilen mali önlemlerin etkisiyle belirgin olarak artan merkezi yönetim faiz dışı harcamalarının GSYİH'ye oranının, izleyen yıllarda azalma eğilimine girdiği, 2012 yılının ikinci çeyreğinden itibaren ise belirgin bir artış eğilimine girerek, 2013 yılının ilk çeyreğinde yüzde 22,6'ya yükseldiği tahmin edilmektedir. Diğer yandan, merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYİH'ye oranının, 2012 yılı Eylül ayında gerçekleştirilen vergi düzenlemelerinin ve iktisadi faaliyetlerdeki görece hızlanmanın etkisiyle, 2013 yılının ilk çeyreği itibarıyla son yıllarda gördüğü en yüksek seviye olan yüzde 24,1 oranına çıkacağı beklenmektedir (Grafik 6.1.2).

Merkezi yönetim faiz dışı bütçe giderlerinde 2012 yılının ikinci yarısından itibaren kaydedilen yüksek artış eğiliminin 2013 yılının ilk çeyreğinde de sürdüğü görülmektedir. Bu çerçevede, merkezi yönetim faiz dışı bütçe giderleri 2013 yılı Ocak-Mart döneminde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 20,1 oranında artmıştır (Tablo 6.1.2).

Tablo 6.1.2.

Merkezi Yönetim Faiz Dışı Harcamaları (Milyar TL)

	Ocak-Mart 2012	Ocak-Mart 2013	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	66,5	79,9	20,1	22,8
1. Personel Giderleri	21,6	25,1	15,9	25,8
2. SGK Devlet Primi Giderleri	3,7	4,2	13,3	25,2
3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4,7	5,4	14,5	16,1
4. Cari Transferler	32,3	37,9	17,5	25,1
a) Görev Zararları	0,4	0,7	74,2	16,0
b) Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Y.G.	16,2	18,9	16,6	25,9
c) Tanımsal Destekleme Ödemeleri	2,6	2,8	6,0	30,8
d) Gelirden Ayrılan Paylar	9,0	10,2	13,0	25,0
5. Sermaye Giderleri	1,7	4,1	141,2	12,3
6. Sermaye Transferleri	0,2	0,4	90,4	7,6
7. Borç Verme	2,2	2,7	22,8	24,5

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2013 yılının ilk çeyreğinde faiz dışı harcamalar içindeki ana kalemlerden cari transferler ve personel giderleri geçen yılın aynı dönemine göre sırasıyla yüzde 17,5 ve yüzde 15,9 oranında artmıştır. Cari transferler büyüklüğünün yarısından fazlasını oluşturan sağlık emeklilik ve sosyal yardım giderlerindeki artış oranı her ne kadar cari transferler kalemindeki genel artış oranının bir miktar gerisinde kalsa da, yüzde 16,6 gibi yüksek bir seviyede gerçekleşmiştir.

Diğer harcama kalemleri incelendiğinde, 2013 yılının ilk çeyreği itibarıyla sermaye giderlerindeki ve sermaye transferlerindeki yüksek oranlı artışlar dikkat çekmektedir. Sermaye giderlerindeki artışın gerisinde yol yapım giderlerindeki artış yer almaktadır.

2013 yılının Ocak-Mart döneminde merkezi yönetim genel bütçe gelirleri önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 22,6 oranında yükselmiştir (Tablo 6.1.3). Söz konusu dönemde vergi gelirleri yüzde 20 oranında, vergi dışı gelirler ise, Halkbank'ın ikincil halka arzından elde edilen gelirin 2013 yılının Ocak ayında bütçeye aktarılmasının katkısıyla, yüzde 40,2 oranında artış göstermiştir. 2013 yılının Ocak-Mart döneminde tüketime dayalı vergilerdeki yüksek oranlı artışlar dikkat çekmektedir. Bu dönemde ÖTV yüzde 29,6 gibi çok yüksek oranlı bir artış kaydetmiştir. Söz konusu artışta petrol ve doğalgaz ürünlerinden ve tütün mamullerinden elde edilen ÖTV tahsilatlarındaki yükselişler etkili olmuştur. Diğer yandan, ithalde alınan KDV'nin 2012 yılındaki duraklama döneminden sonra 2013 yılının Ocak-Mart döneminde BOTAŞ ödemelerinin de etkisiyle yüzde 36,1 oranında arttığı görülmektedir.

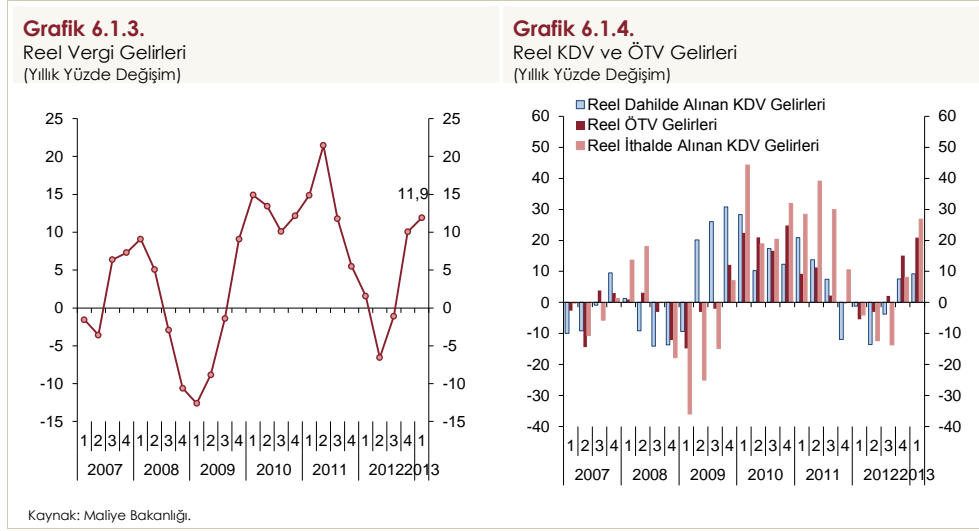
Tablo 6.1.3.
Merkezi Yönetim Genel Bütçe Gelirleri
(Milyar TL)

	Ocak-Mart 2012	Ocak-Mart 2013	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Genel Bütçe Gelirleri	74,0	90,8	22,6	25,1
I-Vergi Gelirleri	64,5	77,4	20,0	24,3
Gelir Vergisi	13,0	14,2	9,0	22,6
Kurumlar Vergisi	7,4	7,8	5,6	26,6
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	8,0	9,4	17,2	25,8
Özel Tüketim Vergisi	13,9	18,0	29,6	21,7
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	10,9	14,8	36,1	24,2
II-Vergi Dışı Gelirler	9,6	13,4	40,2	31,1
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2,9	1,6	-45,6	17,1
Faizler, Paylar ve Cezalar	4,8	6,4	33,3	28,4
Sermaye Gelirleri	0,6	5,0	695,8	53,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2011 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren yavaşlamaya başlayan reel vergi gelirlerindeki yıllık artış oranı, 2012 yılında iç ve dış talep arasında yaşanan dengelenme ve baz etkisiyle birlikte on çeyreklik bir dönemin ardından 2012 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde negatif değerler almıştır. 2012 yılının Eylül ayında bazı vergi oranlarında gerçekleştirilen artışlar ve baz etkisiyle birlikte yeniden pozitif değerler almaya başlayan reel vergi gelirlerindeki yıllık artış oranı 2013 yılının ilk çeyreği itibarıyla yüzde 11,9 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6.1.3). 2012 yılındaki iç ve dış talep arasındaki dengelenmeden olumsuz yönde etkilenen vergi kalemlerinin başında tüketime dayalı vergiler gelmektedir. Söz konusu vergiler 2012 yılının ilk üç çeyreğinde son derece olumsuz bir performans sergilerken son çeyrekte lehte işleyen baz etkisi ve vergi tedbirlerinin etkisiyle önemli oranda artışlar gerçekleştirmiştir. 2013 yılının ilk çeyreğinde ise tüketime

dayalı vergilerdeki hızlanma eğiliminin güçlendiği görülmektedir. Bu çerçevede, 2013 yılının ilk çeyreğinde önceki yılın aynı dönemine göre reel olarak ithalde alınan KDV yüzde 26,9, ÖTV yüzde 20,9, dahilde alınan KDV ise yüzde 9,3 oranında artmıştır (Grafik 6.1.4).

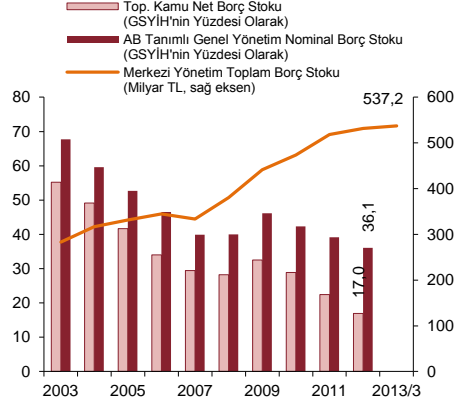
6.2. Kamu Borç Stokundaki Gelişmeler

Kamu borç stoku göstergelerindeki iyileşme eğilimi, 2013 yılının Mart ayı itibarıyla devam etmektedir. Toplam kamu net borç stoku ve AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYİH'ye oranları azalmaya devam etmiş, borçlanmanın reel maliyeti düşük seviyelerde gerçekleşmiş ve borç stokunun ortalama vadesi uzamıştır.

2012 yılı sonu itibarıyla, toplam kamu net borç stoku ve AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYİH'ye oranları, bir önceki yıl sonuna göre 5,4 ve 3,1 puan azalarak, sırasıyla yüzde 17 ve 36,1 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6.2.1). Merkezi yönetim borç stoku ise, 2013 yılı Mart ayı sonunda, 2012 yılındaki seviyesini korumuştur (Grafik 6.2.1).

Grafik 6.2.1.

Kamu Borç Stoku Göstergeleri

* Borç stokunun GSYİH'ye oranları 2012 yılının sonu itibarıdır.

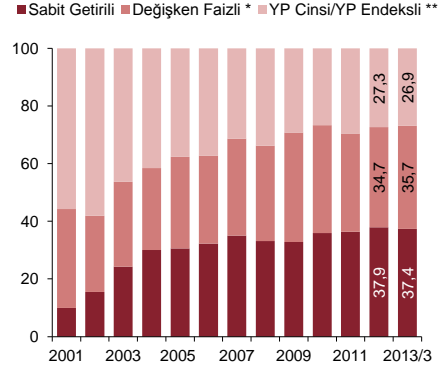
** Değişken faizli borç stoku, vadesi bir yıldan kısa olan iskontolu senetleri ve değişken faizli DİBS'leri kapsamaktadır.

*** YP Cinsi/YP endeksli borç stoku, dış borç stoku ile döviz cinsi ve döviz endeksli iç borç stoku kapsamaktadır.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı.

Grafik 6.2.2.

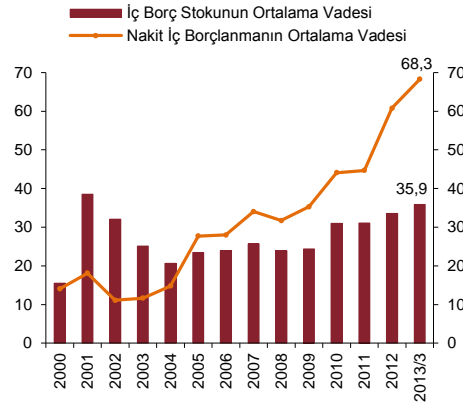
Merkezi Yönetim Borç Stokunun Kompozisyonu (Yüzde)

Hazine'nin, borç stokunun likidite, faiz oranı ve döviz kuruna olan hassasiyetini azaltma yönündeki borçlanma stratejisi, 2013 yılının ilk üç ayı itibarıyla devam etmektedir. Bu bağlamda, sabit getirili borç senetlerinin toplam borç stoku içindeki payı 2012 yılı ile aynı düzeyde seyretmektedir (Grafik 6.2.2). Kamu mevduatının aylık ortalama borç servisini karşılama oranı ise yüzde 155,7 düzeyindedir. Nakit iç borçlanmanın ortalama vadesinin 2012 yılı ortalamasına göre artmasıyla birlikte, iç borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi 35,9 aya çıkmıştır (Grafik 6.2.3). Tahvil ihracı yoluyla gerçekleştirilen dış borçlanmanın tutarı ise 1,7 milyar ABD doları olup, söz konusu borçlanmanın ortalama vadesi 11,3 yıldır (Grafik 6.2.4).

Grafik 6.2.3.

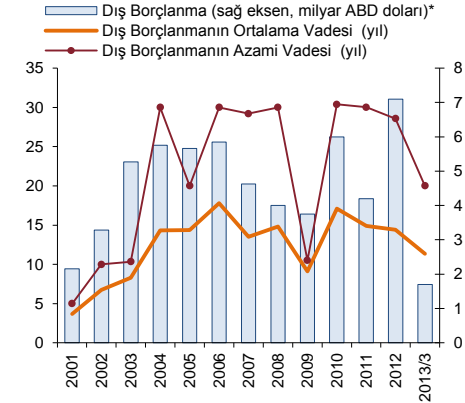
Nakit İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi ve İç Borç Stokunun Vadeye Kalan Ortalama Süresi (Ay)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı.

Grafik 6.2.4.

Tahvil İhracı Yoluyla Borçlanma

* İlgili yılda yapılan toplam dış borçlanma miktarını göstermektedir.
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı.

İç borç çevirme oranı, 2013 yılı Şubat ayı sonunda yüzde 85,7 düzeyindedir (Grafik 6.2.5). 2009 yılının başından 2011 yılının başına kadar hızlı bir düşüş eğilimi gösteren iskontolu hazine bonosu ihalelerinde gerçekleşen ortalama reel faiz oranı ise, düşük seviyelerde seyretmektedir (Grafik 6.2.6).

